

Autor: Radim Lhoták

Jsme svědky věčných tahanic o politickou moc. Garnitury stranických zástupců se beze smyslu dohadují o tom, na kterou stranu se přikloní, aniž by věděly, o jakou stranu vlastně jde. Mluví jednou o straně pravé, jednou o straně levé, chápou se otěží podle přirozenosti praváků nebo leváků, zatímco kůň, jímž vládnu, je vysloužilá herka klopýtající po neobdělávaném úhuru a je mu úplně jedno, kterou rukou ho kočírují. To ovšem našim politikům vůbec nevadí. Herkou zde rozumím politický systém současných „demokratických států“, neobdělávaným úhorem jejich občany.

Politeia je řecký výraz pro ústavní pořádek ideální obce (Platón). Podle Aristotela je politeia politickým kompromisem mezi zájmy bohatých a chudých, mezi oligarchií a demokracií, jednoduše řešeno, jde o střední cestu přinášející vládu těch, kdo se nestarají o přepych a netrpí zatrpklostí bezmocné lůzy. Současná parlamentní demokracie má být tímto prakticky nejlepším řešením státoporné moci, nikoliv ideálním nýbrž pragmatickým, politeiou zajišťující dosažitelnou spravedlnost pro všechny. Z podstaty takového politického systému vyplývá, že by měl být nejbližší zájmům středních vrstev. Leč těmto vrstvám je lhostejné, zda jeho vláda je levá nebo pravá, konzervativní nebo liberální, střední vrstvy jsou činorodé a ve smyslu orientace státní moci apolitické. Nemají o politiku zájem. Pod pojmem politika chápou spory ideologické, jimiž se řeší, které z vrstev chudých či bohatých má být dáno více sluchu, přičemž na střed se blahosklonně kašle. O korytářství vládních úředníků ani nemluvě. Střední vrstva je, a pro moderní státy vždy byla, příslovečnou dojnou krávou, která musí oddřít pády a vzestupy oligarchů i nedostatečnost chudiny, v systému přerozdělování směřujícího vždy od střední vrstvy k někomu jinému. Ona je terčem daňového vydírání a bezohlednosti státu ke všem, kteří se dokáží o sebe postarat a mají zdravé sebevědomí i hrdost.

Mluvíme-li o spravedlnosti, máme na mysli především problém etický. Etika definuje pojem obecného dobra a lidských ctností, jimiž se o toto dobro zasluhujeme. Politický systém bez etiky je prázdná skořápka bez obsahu, v důsledku nástroj sobeckých a bezohledných sklonů mocných. Z kterých úst politiků však dnes zaznívá nějaký smysluplný názor na morálku? Který politik se zřetelně profiluje nějakým morálním přesvědčením a podle něho také jedná? Občas zaslechneme něco o morálním kodexu, jímž se ospravedlňuje ta či ona politická orientace. O jaký kodex běží? Na straně konzervativců možná o transcendentální či božský

řád světa, na straně liberálů možná o totální nadřazenost rozumu. V obou případech ovšem jde o metafyzické maximy, o autority, které nemají nic společného s poznatelnou realitou, s člověkem jako takovým, s námi lidmi, kteří jsme nakonec středem i účelem všeho konání. V etice vždy jde o to rozpoznat dobro od zla. Kde je ale pravda takového poznání v dnešní postmoderní době, která samotný pojem pravdy relativizuje jako subjektivní a partikulární vidění jednotlivců či skupin? Jak lze mluvit o spravedlnosti, když o dobro a zlo platné pro všechny se nikdo nestará?

Z dnešního filozofického hlediska se zdá být již zřejmé, že dobro a zlo nemá objektivní odraz ani v transcendentálním světě idejí, ani v bohu ani v lidském rozumu. Jedná se o pojmy subjektivně lidské a tak jako všechny lidské pojmy a hodnoty má i dobro a zlo své účelové vyjádření. Zmíněný účel ovšem není nic stálého a s vývojem lidské společnosti se mění. Ve starověku lidé považovali jako zlé a dobré jiné věci než dnes. Příroda a svět existují mimo dobro a zlo a je pouze na nás lidech, jak si své věci uspořádáme a čemu dáme příslušné označení, toto je dobré, toto zlé. Jasně, dobré je to, co nám prospívá, zlé je to, co nám škodí. Ale co nám vlastně prospívá a co škodí? O tom je třeba mít nějaké vědění opřené o filozofii lidského směřování. Morálka navíc není pouze vědění o dobru a zlu. Morálka je záležitost srdce, horoucího zanícení pro společnou věc, pevnost a ochota za tu společnou věc bojovat, obětovat se pro ni. Jinými slovy bez zájmu a ustavičného úsilí o nahlédnutí věcí obecně prospěšných není žádného vědění o morálce. Stejně tak bez společenství a vědomí příslušnosti každého z nás k tomuto společenství žádná morálka neexistuje, protože bez takového společenství neexistuje ani směřování, ani cíl, který by naši morální sílu vyžadoval.

Z uvedených tezí vyplývá, že současný svět plný odcizených individualistů je ve své podstatě amorální, jednoduše žádnou morálku nemá. Jediné, co je ještě ochoten s bídou respektovat, jsou triviální zásady spolunažívání, jako nezabiješ, neznásilníš, nepokradeš a podobně. Dál jeho „morální kodex“ nesahá. Ve zbytku svého vědomí má už jen kupecké počty a kupeckou hierarchii hodnot. A jelikož nikdo dneska pořádně neví, co je pro tu naši globální vesnici prospěšné a co ne, neexistuje také žádný morální kodex, o který by se dalo opřít při jakémkoliv ospravedlňování reálné politické moci. Mluvíme sice o křesťanské civilizaci, ale ta naše vyčpělá křesťanská morálka, již jsme spíše prolezli ve svém podvědomí, než bychom jí věřili, pouze ničí naši schopnost pochopit pravdu o nás samých a najít cestu k reálným možnostem.

Podle mého názoru nelze ani v budoucnosti očekávat, že by ještě nějaký všelidský etický kodex někdo sestavil. Ten se bude konstituovat různě se vznikajícími komunitami a skupinami, pokud lidstvo k takovým společenstvím vůbec najde cestu. Teprve život a praxe nových reálných společenství sdružujících jedince s bytostným zájmem o celek bude moci ukázat, jaká morálka je ještě lidem tím nepřijatelnějším vzorem pro jejich politické uspořádání, jaká má být politeia jejich obcí. Taková společenství zřejmě žádné moderní státy nebudou potřebovat. Taková společenství budou moci vzniknout, pokud současný stát přestane rozbíjet rodinu a zasahovat do jejích vnitřních poměrů, pokud feminizovaná justice a pokrytecké humanitární spolky přestanou štvát děti proti rodičům, ženy proti mužům, pokud státní moc ponechá svobodný prostor pro nezávislou existenci patriarchální rodové pospolitosti, která jediná může tvořit kulturně svébytnou společenskou jednotku opřenou o

tradiční hodnoty lidské vzájemnosti. Možná to bude cesta bolestná, možná klopotná, možná skončíme dřív v záhubě, nevím. Ale řekněme si na rovinu, o co se to tady vlastně ti pánové Topolánkové a Paroubkové tahají? O vetchou a sepranou onuci? Proč si prostě nesednou do parlamentu a nesnaží se nám co nejméně překážet na naší osiřelé cestě k životu a hledání vlastní identity?